

NURMIJÄRVI

Koululainen ja media

Vanhemmille ja lasten huoltajille

Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuista median käytön tueksi; olemaan läsnä ja keskustelemaan asioista, joita he mediassa kohtaavat. Vanhemmat ovat koululaisten tärkein opastaja ja esimerkki median käytössä. Antakaa myös lapsen näyttää teille osaamistaan asioita ja opettaa teitä vanhempia esimerkiksi pelaamaan tai käyttämään sosiaalista mediaa.

Olemme laatineet tämän oppaan kasvatustehtävänne tueksi ja toivomme, että siitä on teille hyötyä. Lisäksi haluamme muistuttaa, että pelien, elokuvien ja muun kuvamateriaalin ikäsuosituksia ja -rajoja kannattaa noudattaa, sillä ne kertovat sisällöjen haitallisuudesta lapsenne kehitykselle ja kasvulle.

Osallistumisen ja yhdessä tekemisen lisäksi koululainen tarvitsee vanhemmiltaan turvaa ja järkeviä rajoja. Sähköinen media vie helposti mukanaan ja sen parissa saattaa huomaamatta kuluu iso osa vapaa-ajasta. Sovittaessa esimerkiksi pelaamiseen käytettävästä ajasta kannattaa huomioida, että koululainen tarvitsee joka päivä riittävästi unta (9–11 h), ulkoilua (noin 2 h) ja liikuntaa (noin 2 h). Alakoululaisen jokaiseen päivään tulee mahtua myös vapaata leikkiä.

Toivomme, että perheet sopivat yhteisistä pelisäännöistä esimerkiksi matkapuhelimen ja netin käytössä. Sopikaa pelisäännöt yhdessä lapsenne kanssa hänen ikänsä mukaisesti ja päivittäkää sääntöjä lapsen kasvaessa. Oppaassa jaamme hyväksi havaittuja vinkkejä, joista voitte valita ja muokata juuri teidän perheellenne sopivat mediasäännöt lastenne turvaksi.

Hauskoja ja hyödyllisiä mediahetkiä toivottaen,

Nurmijärven kunnan sivistystoimi

Koululaisen turvaksi

Lapsellanne on oikeus suojelemaan ja sallimaan mediakasvatukseen. Sähköisessä ja printtimediassa on sekä hyödyllistä että haitallista materiaalia runsaasti tarjolla. Median käytön kieltäminen kokonaan ei ole tarkoituksenmukaista eikä nykyisessä yhteiskunnassa edes mahdollista. Elokuvat, tv-ohjelmat ja pelit ovat mainioita viihdyttäjiä ja myös tietojen ja taitojen opettajia. Netistä löytyy valtavasti hyödyllistä tietoa sekä mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen ja rentoutumiseen.

Mediakasvatuksessa tärkeää onkin sallia median käyttö hyviin tarkoituksiin ja suojella lasta haitallisilta sisällöiltä sekä kiusamiselta etenkin verkon sosiaalisissa ympäristöissä. Lapset liikkuvat sosiaalisessa mediassa luontevasti ja omaksuvat sen nopeasti osaksi omaa elämäänsä. Lapsia kannattaakin pyytää näyttämään ja opettamaan aikuisille, miten sosiaalista mediaa voi hyödyntää.

Aikuinen mukaan sähköiseen mediaan!

Keskustelkaa lapsen kanssa elokuvien, tv-ohjelmien ja pelien sisällöistä. Jos mahdollista sijoitkaa tietokone, pelilaitteet ja televisio perheen yhteisiin tiloihin. Alakoululaisen ei pitäisi käyttää etenkin sähköistä mediaa koskaan ilman samassa tilassa olevaa aikuista.

Aikuisen on syytä selittää lapselle väkivaltaisen tai uhkarohkean toiminnan seuraukset tosielämässä. Lapset ja nuoret voivat keksiä vaarallisia leikkejä tv-ohjelmasta tai pelistä saadusta mallista, koska eivät vielä käsitä fiktion ja tosielämän eroa esimerkiksi väkivallan seurauksissa. Ole kiinnostunut ja kysele lapselta hänen mediakokemuksistaan, käytätkää eri medioita yhdessä ja jutelkaa esimerkiksi mainoksista, mielikuvista, väkivallasta ja muusta, mitä mediassa kohtaatte. Käytäkää yhdessä lapsen suosimia mediapalveluita ja auttakaa lasta löytämään verkosta hyödyllisiä ja hauskoja sivuja, jotka liittyvät hänen kiinnostuksiinsa, harrastuksiinsa ja koulutöihinsä.

Seuratkaa lapsenne käytöstä, jos lapsi on kohdannut jotain järkyttävää tai pelottavaa. Kun lapsi tai nuori kohtaa sisältöä, jota hän ei pysty käsittelemään, seurauksena voi olla ahdistuneisuutta, syyllisyyden tunteita, nukahtamisvaikeuksia tai painajaisia sekä levottomuutta, aggressiivisuutta ja vaikeuksia kavereiden kanssa. Jos lapsenne käytös tuntuu muuttuneen, ottaa yhteyttä lapsen kouluun: omaan opettajaan tai luokanvalvojaan, rehtoriin, opinto-ohjaajaan, terveydenhoitajaan tai koulukuraattoriin.

Ikäraajat ja sisältösymbolit suojelevat lapsia

Elokuvat, televisio-ohjelmat ja digitaaliset pelit merkitään ikäraajalla ja sisältösymbolilla. Merkintä kertoo, minkälaisien lapsille haitallisten sisältöjen vuoksi ohjelmalla on ikäraja. Ikäraja on varoitus elokuvan, televisio-ohjelman tai digitaalisen pelin mahdollisesta haitallisuudesta lapselle. Kuvaohjelmalaki, johon ikäraajat perustuvat, on luonteeltaan lastensuojelulaki. Sen tarkoitus on suojella lapsia ohjelmien ja pelien mahdollisilta haitallisilta vaikutuksilta.

Ikäraajat eivät ole suosituksia tietyn ikäisille, eivätkä kerro siitä, kenelle ohjelma on tarkoitettu. Kaikissa ohjelmissa ei kuitenkaan ole ikäraja- ja sisältömerkintää. Esimerkiksi opetus-, sivistys-, kulttuuri-, musiikki-, urheilu-, visailu-, harrastus-, keskustelu-, ajankohtais- ja uutisohjelmia ei luokitella, joten niissä ei ole merkintöjäkään. Ikärajamerkintä on osoitus siitä, että ohjelman haitallisuus on arvioitu.

Vuoden 2012 alusta ikärajaluokittelu on siirtynyt pääasiassa media-alalla työskenteleville itsenäisille kuvaohjelmaluokittelijoille. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö (MEKU) kouluttaa luokittelijat ja valvoo heidän toimintaansa.

Vastuu ikärajojen noudattamisesta on vanhemmilla ja huoltajilla. Keskustelkaa ikärajoista ja niiden noudattamisesta myös vanhempien sisarusten kanssa ja sopikaa, että he eivät anna nuorempien katsella tai pelata heiltä kiellettyjä ohjelmia, elokuvia tai pelejä.

Sisältösymbolit

Sisältää väkivaltaa

Voi aiheuttaa ahdistusta

Sisältää seksiä

Sisältää päihteiden käyttöä

Ikärajamerkinnät

Sallittu kaiken ikäisille

Tillåten för alla åldrar

Sallittu yli 7-vuotiaille

Sallittu yli 12-vuotiaille

Sallittu yli 16-vuotiaille

Vain aikuisille

Ikäraajat digitaalisissa peleissä

Digitaalisissa peleissä on oltava niiden haitallisista sisällöistä kertovat merkinnät. Peliä ikäluokittelun osalta Suomessa hyväksytään yleiseurooppalainen pelien ikärajojärjestelmä PEGI, joka tulee sanoista Pan-European Game Information. Yleiseurooppalaisen järjestelmän rakentaminen on edellyttänyt joitakin kulttuurisia kompromisseja. PEGI huomioi pelien ikärajoja määriteltäessä väkivallan, seksin, ahdistavuuden ja päihteiden käytön lisäksi myös alastomuuden, syrjinnän, uhkapelaamisen ja kiroilun. Lisäksi PEGI tiedottaa sisältösymbolin avulla myös mahdollisuudesta pelata peliä verkossa.

Käytössä olevat ikäraajat 3, 7, 12, 16 ja 18 eivät kerro pelin teknisestä vaikeudesta tai soveltuvuudesta tietyn ikäisille, vaan varoittavat sisällön mahdollisesta haitallisuudesta. Peliä ikäraajat ovat sitovia, eli niitä täytyy noudattaa.

Lisätietoja pelien ikärajoista ja niitä koskeva palautekanava: PEGI (<http://www.pegi.info/>)

PEGI-luokitusjärjestelmän ikärajamerkinnät

PEGI-luokitusjärjestelmän sisältösymbolit

Kirjoilu

Syrjintä

Huumeet

Kauhu

Uhkapeli

Seksi

Väkivalta

Online

Hyviä pelisääntöjä koululaisten perheissä

Matkapuhelin

Lapsen matkapuhelimessa on vain tärkeiden aikuisten ja kavereiden numerot. Yhdessä opetellaan, miten näihin numeroihin soitetaan. Lapsi tietää, miten hätäpuhelu soitetaan.

Puhelimessa on saldoraja ja palvelunumeroiden esto. Maksullisten palvelujen hankintaan kysytään aina lupa vanhemmilta.

Vanhemmat ovat halutessaan estäneet lapsen puhelinnumeron saamisen numeropalveluista.

Epämieluisat tai tuntemattomista numeroista tulleet viestit näytetään vanhemmille.

Puhelimen katoamisesta kerrotaan heti tutulle aikuiselle.

Puhelin pidetään koulupäivän ajan suljettuna tai äänettömänä ja poissa näkyvistä.

Julkisissa tiloissa ei puhuta äänekkäästi omista asioista yksityisyyden suojaamiseksi ja siksi, että se on kohteliasta muita ihmisiä kohtaan.

Puhelinta ei anneta muiden käyttöön.

Ennen ihmisten valokuvaamista pyydetään lupa. Kuvia ei julkaista ilman kuvassa esiintyvän aikuisen tai alaikäisen vanhempien lupaa.

Televisio, elokuvat ja konsolipelit

Lapsille mahdollisesti haitallisten kanavien katselu on rajoitettu laittamalla kanavan katselu salasanan taakse.

Konsolipelit hankitaan yhdessä vanhempien kanssa ja vanhemmat tietävät kaikki pelit, joita lapsi pelaa konsolilla tai verkossa ja he ovat itse pelanneet niitä. Tarvittaessa estetään konsolipelien lataaminen verkosta.

Pelata saa yhtä paljon kuin on ensin ulkoillut tai leikkinyt muuta, kuitenkin enintään yhden tunnin koulupäivinä ja 1,5h vapaapäivinä.

Pelaaminen tai television katselu edellyttää läksyihin ja kokeisiin lukemista kunnolla ja/tai sovittujen kotitöiden tekemistä.

Kaverin luona säännöt voivat olla erilaiset. Siinä tapauksessa lapsi kertoo asiasta vanhemmilleen ja perheiden kesken sovitaan, kuinka toimitaan. Asia voidaan tarvittaessa ottaa esiin myös vanhempainillassa koululuokan tai koko koulun vanhempien kesken.

Hyvän ja riittävän yöunen turvaamiseksi sähköistä mediaa ei käytetä noin tuntiin ennen nukkumaan menoa. Koululaisten suositeltava nukkumaanmeno-aika on noin kello 20:00 - 21:30.

Internet

Kullekin perheenjäsenelle on luotu tietokoneelle rajoitettu oma käyttäjäprofiili. Vanhemmat vastaavat lapsen profiilin asetuksista.

Tietokoneen suojauksilla on estetty pääsy ei-toivotuille sivuille. Vanhemmat tiedostavat, että esto-ohjelmia on mahdollista kiertää ja he seuraavat lapsensa verkon käyttöä.

Jos suodattimia ja esto-ohjelmia ei ole, nettiä saa käyttää vain, kun aikuisia on kotona tai heidän kanssaan sovitulla tavalla.

Lapsi saa käyttää vain linkkejä, jotka on asetettu suosikeiksi.

Lapsi ei juttele netissä vieraiden ihmisten kanssa kahden kesken. Jos joku verkossa tavattu ihminen ehdottaa tapaamista, lapsi kertoo siitä vanhemmille.

Jos lapsi kohtaa verkossa jotain loukkaavaa tai pelottavaa, hän kertoo siitä vanhemmille.

Nettipalveluihin rekisteröitymiseen, omien henkilötietojen luovuttamiseen ja sähköpostiosoitteen hankkimiseen kysytään vanhempien lupa ja lähtökohtaisesti mitään omia tietoja (nimi, asuinpaikka, osoite, puhelinnumero, sähköposti) ei jaeta verkossa. Omia salasanoja ei kerrota kenellekään.

Kenenkään valokuvia tai henkilökohtaisia tietoja ei saa jakaa netissä kenellekään ilman henkilön itsensä tai alaikäisen vanhempien suostumusta. Lapsi ei siis saa jakaa omaa kuvaansa tai henkilökohtaisia tietojaan ilman vanhempiensa suostumusta eikä kaverinsa tietoja ilman tämän vanhempien suostumusta.

Perheessä ei jaeta eikä ladata tekijänoikeuden suojaamaa materiaalia, sillä se voi rikkoa tekijänoikeuslakia ja siitä voi seurata

sakko- tai vankeusrangaistus.

Verkossakaan ei saa kiusata. Lapsi kertoo aikuiselle, jos huomaa kiusaamista tai joutuu itse kiusatuksi. Havaitusta kiusaamisesta ilmoitetaan palvelun ylläpitäjälle ja tarvittaessa otetaan yhteys muihin vanhempiin tai kouluun asian selvittämiseksi.

Verkossa kiusaaminen on samanlaista kuin muukin kiusaaminen: puhutaan ja levitetään ikäviä asioita toisesta, levitetään perättömiä huhuja, lähetetään loukkaavia viestejä ja jätetään ryhmän ulkopuolelle. Kännykkäkameroiden yleistyttyä saatetaan myös kuvata tosielämän kiusaamis- tai pahoinpitelytilanne ja julkaista kuvat tai videot verkossa.

Verkossa ja kännykällä kiusaaminen on koulukiusaamisen vakava muoto, koska se tuo kiusaamisen myös kotiin ja koska verkosta sinne kerran ladattua materiaalia ei saa välttämättä koskaan pois ja materiaali saattaa levitä paljon laajemmalle kuin kukaan osaa ennalta arvata.

Aikuisten velvollisuus on puuttua verkossa kiusaamiseen heti, kun he huomaavat sen. Kiusaaja ja kiusattu eivät yleensä itse kumpikaan ymmärrä asian vakavuutta ja ikävän pitkälle kantavia seurauksia. Siksi verkkokiusaamiseen täytyy puuttua ripeästi ja se on kaikkien aikuisten asia.

Hyödyllisiä linkkejä

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/>

<http://www.tekijanoikeus.fi/>

<http://www.ikarajat.fi/>

<http://www.mediataitokoulu.fi/>

<https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/lapset-digitaalinen-media/nettivihje/>

(laittoman aineiston ilmoitukset)

<http://www.kavi.fi/meku/>

(mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö)

Nurmijärvi
on
ilmiö